

'Baerne'

Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne"

14e jaargang nr. 1 - maart 1990

Redaktie : H. Bronkhorst
E.J. Heun-ten Holt
J. Kruidenier
R. Uileman

Typewerk : T. Biemans.

Redaktie-adres : E.J. Heun-ten Holt, Bilderdijk-
laan 19, 3743 HR Baarn, tel.
02154 - 18757.

De Historische Kring "Baerne" stelt zich ten doel het bestuderen van en belangstelling kweken voor geschiedenis in het algemeen en van Baarn in het bijzonder. Zij tracht dit doel te bereiken door middel van het organiseren van lezingen, excursies, tentoonstellingen en het uitgeven van een eigen tijdschrift.

Naast deze algemene activiteiten bestaat de mogelijkheid toe te treden tot de volgende werkgroepen:

1. Werkgroep Archeologie

Inlichtingen: J.W.A.A. van der Laan, De Schoener 12,
3742 HD Baarn. Tel. 02154 - 11656.

2. Werkgroep Archiefonderzoek

Inlichtingen: H.M.M. van Vugt, Vollenhovenschans 19,
1324 HS Almere.

3. Werkgroep Interviews en Reportages

Inlichtingen: J.M. v.d. Brink-van Wijkvliet, Prof.
Meijerslaan 10, 3741 XH Baarn. Tel. 02154 -
20161.

4. Werkgroep Oudheidkamer

Inlichtingen: W. v.d. Hoek-Baas, Burg. Penstraat 4,
3741 AH Baarn. Tel. 02154 - 21470.

I N H O U D

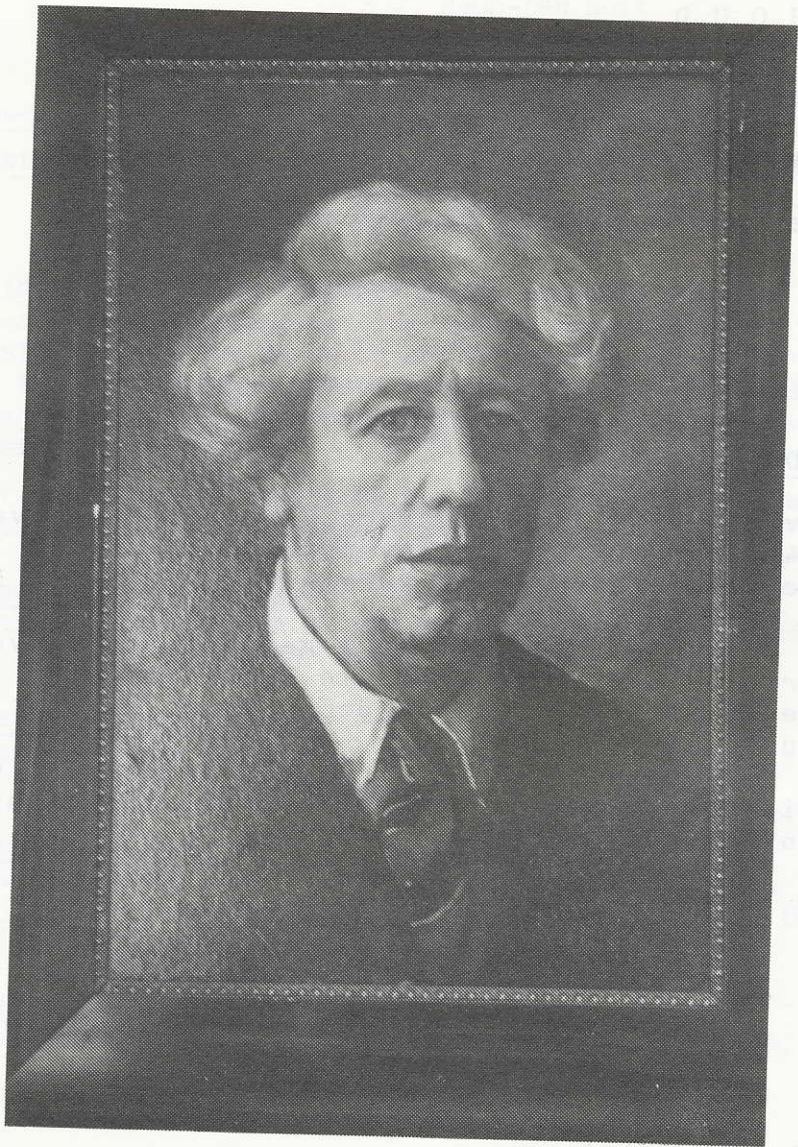
1. Daniel Been, een Baarnse kunstschilder
2. Hendrik de Zeevaarder
3. Herinneringen aan de evacuatie 1940

VAN DE REDAKTIE

Een verdienstelijke bijdrage voor deze nr.1 van de 14e jaargang is het levensverhaal van de Rotterdamse Baarnaar de kunstschilder Daniël Been door de heer W.Verboom.

Hans Bronkhorst vertelt heel gedetailleerd over Hendrik de Zeevaarder aan wie Baarn veel te danken heeft en die nog gedoopt is in de Pauluskerk.

Riet Uileman schreef al eens over de evacuatie. In dit nummer beschrijft mevrouw Luikinga haar eigen herinneringen aan de evacuatie.

Daniël Been 1885-1967

DANIEL BEEN, een Baarnse kunstschilder.

Tot de vele kunstschilders die Baarn als woonplaats kozen behoorde destijds ook de kunstschilder Daniël Been. Hij werd geboren te Rotterdam op 2-09-1885. Als kind tekende hij altijd al graag en toen hij ouder werd had hij één grote wens: kunstschilder worden!

Zijn vader zag dat niet zo zitten en vond een kantoorbaan geschikter voor hem, want vast werk en een geregeld inkomen is toch veel beter nietwaar? Daniël zal ongetwijfeld andere gedachten gekoesterd hebben, maar als gehoorzame zoon moest hij aan vaders wens dan maar gehoor geven. Zo kwam Daan dus te werken op het kantoor van de bekende firma de Weduwe van Nelle te Rotterdam als leerling boekhouder. Daar heeft hij niet lang gewerkt, want hij had het niet naar zijn zin tussen al die debet-en creditcijfers en een man is toch pas gelukkig als hij werk doet wat hem ligt!

Na die korte kantoorbaan werd hij leerling van de Academie voor Beeldende Kunst te Rotterdam, waar hij de nodige kennis vergaarde die hem later als kunstschilder te pas zou komen. Hij schilderde, als echte Rotterdammer, veel stukken van de havens. Ook bloemstukken maakte hij, kocht de nodige zonnebloemen, papavers, dahlia's of azalea's bij een bloemist en in zijn atelier vervaardigde hij er schilderijen van. Hij heeft heel veel olieverfschilderijen gemaakt in grote en kleine maten, maar daarnaast ook aquarellen en pasteltekeningen. Wat hij schilderde was in naturalistische trant, een stijl die altijd onder het kunstliefvend publiek in trek zal blijven. De liefhebbers noemen zijn stukken "Beentjes".

Op 12 januari 1921 trad Daniël Been in het huwelijk met Margaretha Bouman. Daniël was toen 35 jaar oud en Margaretha 36 jaar. Helaas bleef hun huwelijk kinderloos. Vermoedelijk hebben zij tot 1932 toe in Rotterdam gewoond.

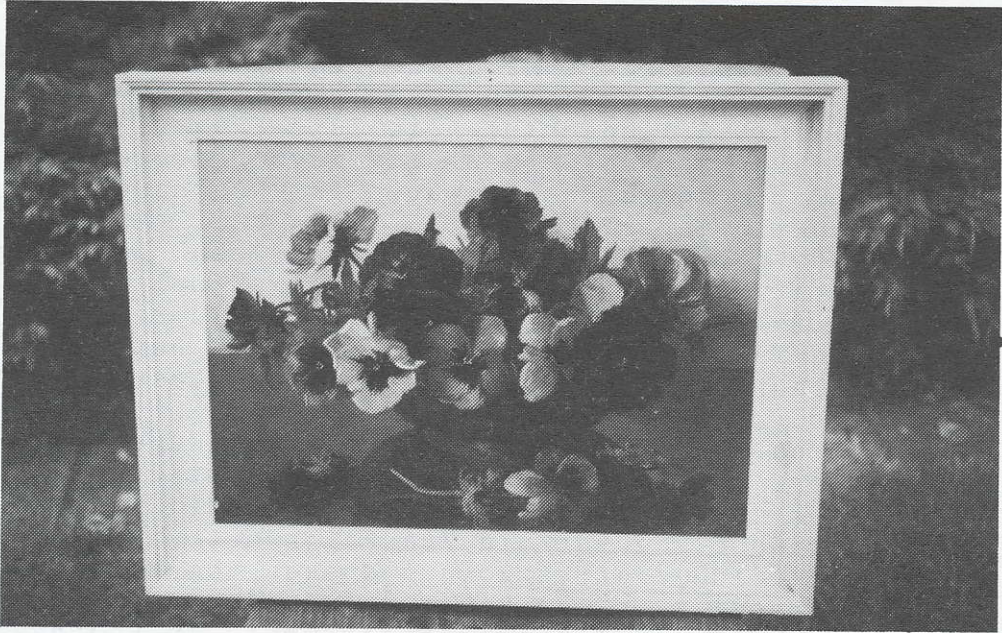
In laatstgenoemd jaar verhuisde het echtpaar naar Overschie. Inmiddels zal Daniëls werk stellig aandacht getrokken hebben en zijn naam als kunstschilder bekend geworden zijn. Via de kunsthandel Gebr. Koch in Rotterdam en 's Gravenhage zijn jaren achtereen zijn schilderstukken met veel succes verkocht. Daniël maakte studie-reizen naar Spanje (Costa Brava) en naar Zuid-Frankrijk (Rivièra). Zuid-Frankrijk boeide hem wellicht het meest. Daar heeft hij veel landschappen geschilderd langs de kust van de Middellandse Zee. Ook in Italië heeft hij geschilderd, o.a. in Chiavari en Stresa. In het buitenland schilderde hij niet alleen landschappen in streken aan de kust, maar ook oude straatjes van diverse bekende toeristen-plaatsen.

Op 18 oktober 1941 was het echtpaar Been in Baarn komen wonen aan de Sophialaan no.18. Vermoedelijk verhuisden zij omdat het in oorlogstijd in Rotterdam en omgeving minder veilig was dan in Baarn. Het ruime huis aan de Sophialaan was voor hen zeer geschikt. De woongelegenheden was voldoende voor beiden en voor Daniël was het belangrijk dat hij aan de achterzijde van het huis (boven) over een kamer kon beschikken die hij als atelier in gebruik nam.

Voor zijn schilderijen maakte hij dikwijls schetsen in de natuur, die hij later in zijn atelier uitwerkte. Maar hij schilderde ook wel een mooi plekje op de plaats zelf. Dat deed hij ook op het eiland Texel waar hij tijdens een vakantie geweest zal zijn. Een particuliere in Baarn bezit dat schilderstukje.

Hoewel Daniël Been bij voorkeur landschappen maakte, heeft hij ook met goed resultaat portretten geschilderd (het moeilijkste in de schilderkunst). Naar de gewoonte onder kunstschilders maakte hij een zelfportret. Het verheugde mij in het bezit te komen van een foto van dit portret, zodat het mogelijk is die in ons tijdschrift op te nemen.

Voor zover mij bekend is er van het werk van

Sophialaan 18

Daniël Been nooit een tentoonstelling gehouden. Wel verscheen er lang geleden een serie kunstkaarten van zijn landschappen in Zuid-Frankrijk en Spanje. Die kaarten werden uitgegeven door de Muinck & Co te Amsterdam en waren in kunsthandels en boekwinkels verkrijgbaar.

Er zijn nog heel wat schilderijen van Been (Beentjes) in Baarn te vinden. Al speurende naar zijn leven en werken is mij dat gebleken. Zijn schilderswerk is karakteristiek; hij was een meester in het mengen van kleuren (een colorist) en werkte zeer gedetailleerd. Van velen heb ik gehoord dat hij een opgeruimd en zonnig karakter had; dat zonnige is in zijn werk te bespeuren. Daniël verkocht zijn stukken ook vele malen aan Nederlanders die langs de Middellandse Zee in Zuid-Frankrijk met vakantie waren. Hij rolde zijn verkochte doeken voorzichtig op en deed ze in een koker voor verzending vanuit Frankrijk naar het echtpaar Crets in Baarn. Dat echtpaar handelde onder de naam firma Witkamp en dreef van 1952 tot 1978 een lijstenmakerij, in het begin in de winkel waar nu juwelier Sassoon zijn zaak heeft in de Laanstraat, later in het pand ook in de Laanstraat nummer 89a waar nu "Bloemsierkunst Emmy" gevestigd is. Voornoemd echtpaar lijstte de schilderdoeken in en verzond ze naar de door Been opgegeven adressen in Nederland. Het financiële gedeelte werd door Been zelf geregeld. Periodiek rekende hij af met het echtpaar Crets.

Mevrouw Grets die na het overlijden van haar man in Baarn bleef wonen, kon veel vertellen over Daniël Been.. Hij heeft veel schilderijen, die soms een groot formaat hadden, via genoemd echtpaar laten inlijsten. "Zijn werk werd grif verkocht" vertelde mevrouw Crets, "want hij leverde schilderijen van goede kwaliteit en van goed materiaal. Wij hadden een beste klant aan hem en hij maakte, volgens mijn indruk, goede prijzen voor zijn werk. Het was geen massa-werk dat door

sommigen wel eens ten onrechte werd beweerd, maar schilderijen van hoge kwaliteit. Voor zover ik weet heeft hij geen plekjes in Baarn geschilderd". Daniël Been was een erkend kunstschilder en lid van de kring "De Rotterdammers" in de Maasstad. Hij overleed onverwacht op 25 februari 1967 en werd begraven op de Nieuwe Algemene Begraafplaats aan de Wijkamplaan. Op zijn graf staat een eenvoudige steen waarop gebeiteld:

DANIEL BEEN

2-9-1885

25-2-1967

Kunstschilder

Onder de bloemenkransen was er ook één van de Gebr. Koch, kunsthandel te Rotterdam.

Veel inwoners van Baarn, vooral de ouderen onder hen, hebben Been goed gekend. Dat heb ik gemerkt tijdens de gesprekken die ik had, vooral met hen die schilderijen van hem bezitten. Zij weten door deze bijdrage wat meer bijzonderheden van de Baarnse kunstschilder Daniël Been.

W.Verboom.

o-o-o-o

HENDRIK DE ZEEVAARDER

als Hoge Ambachtsheer van Baarn.

Een negentiende eeuwse Oranje die veel voor Baarn heeft betekend was Prins Hendrik de Zeevaarder. Hij kreeg die benaming omdat hij in zijn jonge jaren talrijke zeereizen maakte. Intussen onderscheidt die naam hem ook van een andere Prins Hendrik, de gemaal van Koningin Wilhelmina.

Aan Hendrik de Zeevaarder heeft Baarn zijn station met koninklijke wachtkamer te danken, en het was deze prins die de expansie van ons dorp sinds 1874 heeft mogelijk gemaakt. Hij schiep de voorwaarden waardoor Baarn in korte tijd van een klein boerengehucht een welvarend villadorp werd.

In heel Nederland en in Luxemburg, maar vooral ook in Baarn, waren Hendrik en zijn eerste vrouw, Amalia, heel populair. Zelf voelde hij zich steeds nauw met zijn geboorteplaats Baarn verbonden, ook in de tijd dat hij meestal in Luxemburg woonde. In die tijd verbleef hij overigens ieder jaar een paar maanden op paleis Soestdijk.

Willem Frederik Hendrik, Prins der Nederlanden, zoals hij officiëel heette, werd op 13 juni 1820 op Soestdijk geboren, als derde zoon van de Kroonprins, Willem George Frederik, de latere koning Willem II. Zijn moeder was de Russische grootvorstin Anna Paulowna.

Vier dagen voor de geboorte van Prins Hendrik stierf de moeder van Koning Willem I, Prinses Willemijn. Er was dus hofrouw op Soestdijk. Vader Willem had, bij de wet van 8 juli 1815, Soestdijk in bezit gekregen "als duurzaam blijk van de hoogachting en de erkentelijkheid die hij zich bij de ingezetenen van het Rijk had verworven door zijn moedig gedrag" in de slag bij Waterloo, waarbij Napoleon verslagen was. En niet lang na de geboorte van deze Willem Frederik Hendrik werd in 1822 tegenover het paleis de Naald opgericht,

Prinses Amalia

Prins Hendrik 1852

een obelisk die de herinnering aan de held van Waterloo tot op de dag van vandaag levendig houdt.

Geboorte acte

In het Koninklijk Huisarchief, aan het Noordeinde in Den Haag, heb ik uit een groene kartonnen doos met groene linten een document van handgeschept papier te voorschijn mogen halen: de Geboorte Acte van de Prins. Het stuk is opgesteld door Frans Pen, Schout van Baarn in zijn hoedanigheid van "beambte van den Burgerlijken Stand". Hij vertelt dat "Hare Keizerlijke Hoogheid, Anna van Palowna, Groot Hertoginne van Rusland en Gemalin van Zijne Koninklijke Hoogheid, den Prins van Oranje, is verlost van een Vorstelijk Kind".

Schout Pen vermeldt, dat het kind aan hem vertoond is, in het bijzijn van twee getuigen; Cornelis Felix van Maanen, de minister van Justitie, en Anne Willem Carel baron van Nagell tot Ampsen, de minister van Buitenlandse Zaken, die beiden voor deze gelegenheid vanuit Den Haag naar Soestdijk waren gekomen. Op dinsdag 18 juli 1820 is de doop in de Nederlandse Hervormde kerk in Baarn, de Pauluskerk. Het programma van die dag heb ik in het Koninklijk Huisarchief aangetroffen.

Uitvoerig wordt beschreven hoe de pasgeboren Prins van "het Kasteel Soestdyk naar de kerk" gaat in een "optogt", waarvan het middelpunt is: "Een koets met zes paarden, waarin de jonggeboren Prins, met de Groot-Meesteresse van H.K.H. Mevrouw de Princes van Oranje". Naast elk portier van die koets lopen drie lakeien.

Deze voornaamste koets wordt vooraf gegaan door een andere koets met zes paarden, met de kamerheren die de slippers van het doopkleed moeten dragen. En dan is er nog een koets met de Dames d'Honneur van de Prinses.

De stoet wordt geopend en gesloten door detachementen Cavelerie.

Die stoet, die hier "de trein" wordt genoemd, trekt door de Koningslaan, langs de Eult, door de Torenlaan

naar het Pastorie Huis in het dorp Baarn, en vandaar wordt het kind de kerk binnengedragen. In die kerk zijn de leden van de koninklijke familie al aanwezig: Koning Willem I en zijn gemalin en de ouders van het kind. "De bediening van den Heiligen Doop wordt verricht door den daartoe benoemden Predikant en Eersten Hofkapellaan Krieger". Ook nu zijn de ministers van Justitie en Buitenlandse Zaken aanwezig.

De Min van de Prins

Het was in het begin van de negentiende eeuw nog gebruikelijk dat voorname jonge moeders een voedster voor hun baby zochten.

Dat deed ook de vijftwintigjarige Anna Palowna. Als min werd aanvankelijk aangesteld: een jonge moeder uit Soesterveen, vrouw Van Klooster, maar na enige tijd werd zij vervangen door vrouw Kooi "die door haar erkentelijk zoogkind sinds nimmer werd vergeten en in haar hulpbehoevende ouderdom tot aan haar dood van hem een voldoende jaargeld genoot". (1)

In de herfst van 1820 vertrok de kroonprins met zijn gezin naar Brussel. Vlak voor de jaarwisseling brak in het paleis een felle brand uit en de kroonprinselijke familie kon maar nauwelijks gered worden.

In zijn kinderjaren kreeg het prinsje Hendrik les aan huis van een gouverneur, Juste Thierry baron de Constant Rebecque de Villars, maar de kroonprins zelf verzorgde het godsdienstonderwijs, waaraan per week meer dan negen uren werden besteed. De jonge Prins Hendrik zou al heel vroeg een zee-mansloopbaan beginnen. Al op zijn tiende verjaardag, 13 juni 1830, werd hij door zijn koninklijke grootvader, Willem I, tot adelborst eerste klasse benoemd, en toen hij dertien was maakte hij zijn eerste zeereis naar Spanje. In 1835 reisde hij naar West-Indië. Het was de eerste keer dat een Oranje dit gebiedsdeel bezocht. Twee jaar later,

Prins Hendrik als luitenant ter zee der 2e klasse, 1836.

Olieverf door J. B. van der Hulst.

op 10 februari 1837, toen hij nog geen zeventien was arriveerde hij in Batavia: de eerste Oranje die naar Oost-Indië kwam.

Veertien zeereizen

In veertien jaar, tussen 1833 en 1847, maakte de Prins niet minder dan veertien zeereizen, waarbij hij de hele wereld overging. Dat waren avontuurlijke ondernemingen, want die zeereizen gingen nog met een zelschip en zo'n schip bleef maanden onderweg. Als jongen is Hendrik dus vaak heel lang van huis geweest, waardoor hij leerde op zichzelf te staan. Hij heeft zich in die tijd steeds beter in de zeevaartkunst bekwaamd en hij genoot bij de zeelieden die onder zijn bevel stonden een goede reputatie. Via de rangen van kapitein-ter-zee en schout-bij-nacht is hij tenslotte admiraal en opperbevelhebber van de vloot geworden.

Prins Hendrik ging vaak op bezoek bij zijn vader, die in 1840 koning was geworden. Herhaaldelijk speelden zij samen een partij schaak. De Prins was ook bij zijn vader, koning Willem II, de dag vóór zijn overlijden in Tilburg op 17 maart 1849.

Al een jaar later benoemde de nieuwe koning, Willem III, zijn broer Hendrik tot stadhouder van Luxemburg. (Er bestond toen nog een persoonlijke unie tussen Luxemburg en Nederland, die tot de dood van Willem III in 1890 heeft voortgeduurd. Nog altijd heeft Luxemburg de zelfde vlag als ons land).

In Luxemburg heeft Prins Hendrik veel gedaan voor land- en tuinbouw en voor het onderwijs. Hij nam ook het initiatief tot de ontwikkeling van een spoorwegnet. Al in 1859 opende hij in dat land de eerste spoorlijn en ook in Nederland had de opbouw van een spoorwegnet zijn grot belangstelling.

Prinses Amalia.

Toen Prins Hendrik stadhouder van Luxemburg werd, was hij nog ongetrouwd, maar drie jaar later, op

18 mei 1853 trouwt de 32-jarige Prins met de 23-jarige Amalia Maria da Gloria Augusta, hertogin van Saksen-Weimar wier naam in Baarn vereeuwigd is in het Amaliapark, met het prachtige smeedijzeren hek, dat werd ontworpen door N.Redeker Bisdom. Niet alleen door het parkje tegenover het station, maar ook door de Amaliaaan worden de Baarnaars herinnerd aan deze Prinses, naar wie indertijd een bewaarschool werd genoemd.

Amalia was, als dochter van Hertog Bernhard van Saksen-Weimar, een Duitse, maar ze was in het Koninkrijk der Nederlanden geboren. Op 20 mei 1830 zag zij in Gent het levenslicht. Haar vader was toen in dienst van Koning Willem I.

Op Soestdijk hadden Prins Hendrik en zijn gemalin aansluitende vertrekken. "Beide regelden hun bezigheden zoo, dat ze de namiddaguren vooral aan elkander konden toewijden. Na afloop van het middagmaal bleven zij zonder enig gevolg bijeen, om samen zo huiselijk mogelijk een kop thee te drinken, die de Prinses dan zelf zette. Onder genot van een kunstbeschuwing of eenig boekwerk werd de avond verder in stil genoegen doorgebracht".(2)

In 1865, na de dood van zijn moeder, de koningin-weduwe Anna Palowna, was Prins Hendrik eigenaar van Soestdijk geworden.

Hij kreeg de titel van Hoge Ambachtsheer van Baarn en Soest.

Op 19 juni 1865, een dag na het gouden feest van de Slag bij Waterloo, deden de Prins en de Prinses hun intrede in het lustslot. Door Baarn en Soest werd aan het begin van de Koningslaan een groot vuurwerk ontstoken, om dit heugelijk feit te vieren. Naast Soestdijk verwierf Prins Hendrik in deze streek nog enige huizen. Op 10 juli 1871 kocht de Prins, in een publieke veiling, het huis Ewijkshoeve, dat in 1830 was gebouwd op de fundamenten van een laat-zeventiende-eeuws huis. Dat huis is nog tot 1881, twee jaar na Hendriks dood, in het bezit van de Oranjes geweest. Koningin Emma kwam er vaak. Het kwam vervolgens in het bezit van de familie

Witsen, sinds 1924, in het bezit van de familie Blom.

In 1872 werd de Prins eigenaar van Prins Hendrik-oord, waar hij zijn rentmeester, of intendant, W.Collard, liet wonen. Dit huis ligt tegenover Ewijkshoeve, aan de andere kant van weg van Baarn naar Bilthoven. Na Hendriks dood in 1879 werd Prins Hendrikoord eigendom van de bankier A.A.Boissevain, die in 1921 overleed. Sinds 1948 is Prins Hendrik-oord een herstellingsoord.

In 1874 kocht Prins Hendrik het Baarnse buiten Zeerust, dat nu Rusthoek heet. Tot de Baarnse bezittingen van de Prins behoorden het Baarnsche Bosch en het Overbosch. De inwoners van Baarn mochten er komen wandelen. "De schoone lanen, de lieflijke boschpaden, de dichtbegroeide priëlen, de heuvelen en valleien van het Overbosch, de open plekken rondom de spiegelende vijvers stonden voor iedere bezoeker ongevraagd open".

Hij stond Baarnse grond af voor villabouw, en in 1871 verkocht hij grond aan de Hollandsche Spoorweg Maatschappij voor de aanleg van een spoorbaan door Baarn, op voorwaarde dat Baarn aan die Oosterspoorweg een station zou krijgen en dat de meeste treinen van Amsterdam naar Amersfoort in Baarn zouden stoppen.

Over die plotselinge opkomst van Baarn, mede dankzij de Prins, werd op het einde van de negentiende eeuw geschreven: "Dat het lieflijke Baarn, na als stad slechts een twijfelachtige bestaan gehad te hebben, als dorp met een breeden gorden van lustoorden omslingerd, een tijdperk van bloei is ingetreden, dankt het dan ook voor geen gering deelte aan den stichter van zijn schoon Amalia-park, Prins Hendrik".(3)

Prinses Amalia, die in Baarn zo geliefd was, stierf op 1 mei 1872 in het Luxemburgse kasteel Walfardange. Zij werd maar 41 jaar oud. De Prinses werd begraven in de grafkelder van de Oranjes in de Nieuwe Kerk in Delft. Op zondag 19 mei werd in de Hervormde kerk op de Brink in Baarn door Dominee Ferdinand

Standbeeld Prinses Amalia

Jacob Herman een lijkrede gehouden op de tekst Jesaja 57,2 "Hij zal ingaan in den vrede zij zullen rusten op hunne slaapsteden, een iegelijk die in zijne oprechtheid gewandeld heeft". Over de overleden Prinses sprak hij: "O, het verlies is zoo groot, ook voor onze gemeente. Zij had de gemeente lief, toonde altijd belangstelling in hetgeen ons wedervoer". (4)

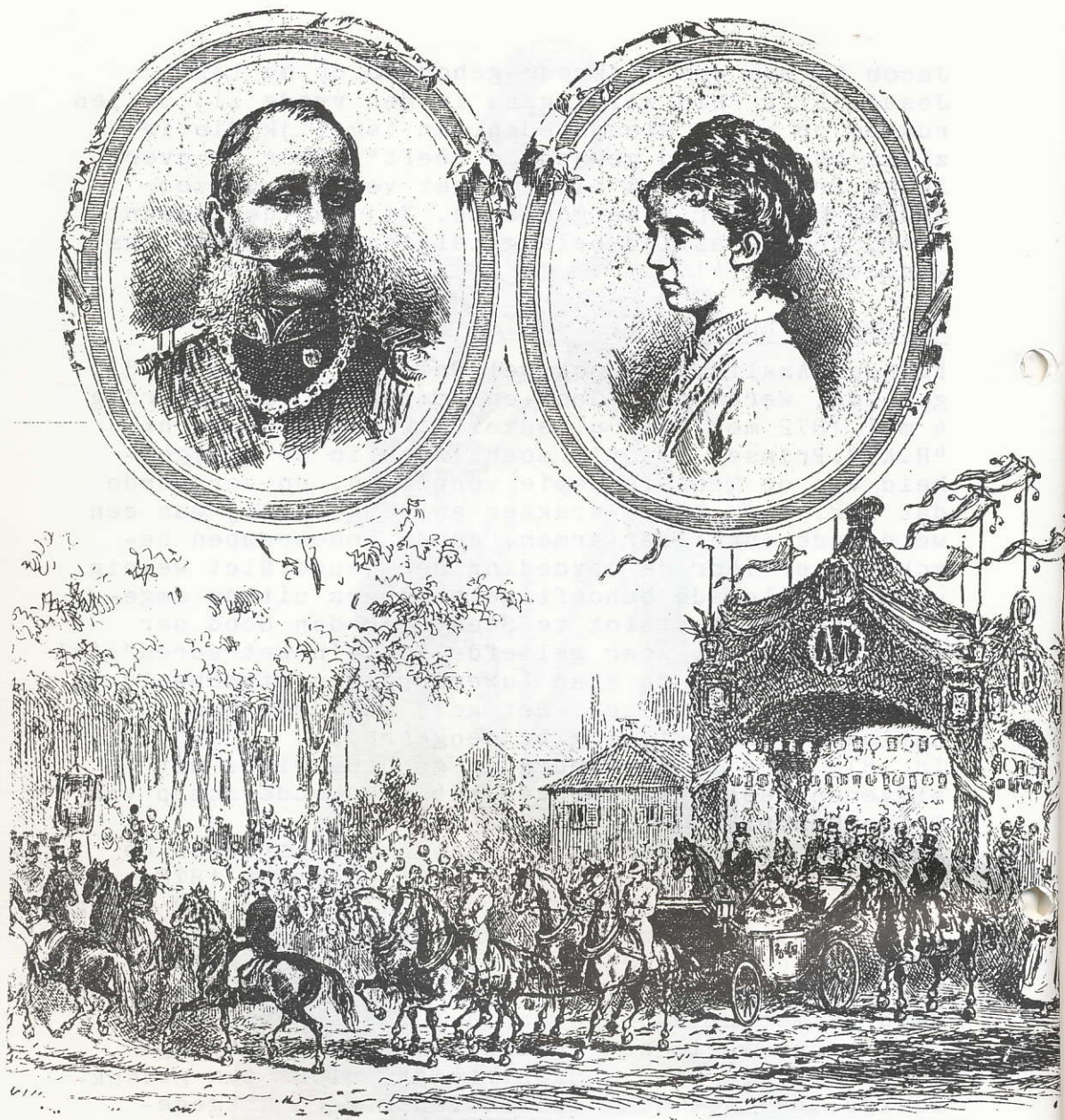
Weldoende Engel

Prinses Amalia, die ook wel Prinses Hendrik werd genoemd, werd in de Gooi-en Eemlander van zaterdag 4 mei 1872 met deze gloedvolle woorden herdacht: "H.K.H. Prinses Hendrik mocht zich in de genegenheid van de geheele natie verheugen, en verdiende dat ook, door haar karakter en deugden; zij was een weldoende engel der armen, en de onbekrompen beschermster voor de opvoeding der jeugd. Niet weinig vooral zullen de behoeftige bewoners uit de omgeving van het lustslot te Soestdijk den dood der daar vooral zoo zeer geliefde Vorstin betreuren". (5)

In 1876 werd in de stad Luxemburg een standbeeld voor Amalia neergezet. Het geld was door een nationale inschrijving bijeengebracht.

In 1875 werd in Luxemburg op grootse wijze het zilveren feest gevierd van het stadhouderschap van Prins Hendrik.

Zes jaar na het overlijden van Amalia trouwde de Prins voor de tweede keer. Op 24 augustus 1878 trad hij in Potsdam in het huwelijk met de 22 jarige prinses Maria Elizabeth Louise Frederica van Pruisen, een achternichte van de Duitse keizer. Enkele weken later, op 9 september 1878, kwam Prins Hendrik met zijn jonge bruid - zij scheelden 36 jaar - per trein naar Baarn, waar "eene ontzaglijke menigte was saâmgestroomd", aldus een gedenkboekje, dat met de titel Souvenir werd uitgegeven. "Het op Zwitserse wijze gebouwde station te Baarn was aan alle zijden keurig versierd met bloemen, vlaggen, wapen- en monogramtropeën..". Toen het paar op het station aankwam, klonk: "Leve de Prins en de Prinses".

9-09-1878 Feestelijke ontvangst te Baarn -Soest
Prins Hendrik en Prinses Maria

Het vorstelijk paar werd op het perron begroet door de burgemeester van Baarn, Mr. J. H. M. baron Molerus van Westkerke, die vergezeld was van een feestcommissie, waartoe onder anderen behoorden: Jhr. L. D. Rutgers van Rozenburg, C. A. A. Dudok de Wit, S. P. baron van Heemstra en H. Velaars. Het dochtertje van Jhr. Rutgers bood de Prinses een boek aan. Een ogenblik later arriveerde het prinselijk paar op Soestdijk, en van die aankomst bestaat nog een aardige gravure. We zien hoe de Prins en de Prinses vanuit een open rijtuig het bordes zijn opgegaan, waar ze worden toegejuicht. Een tafereel dat ons doet denken aan het defilé voor koningin Juliana op koninginndag, nog niet zo lang geleden, toen koningin Juliana op het zelfde bordes stond als, ongeveer een eeuw eerder, Prins Hendrik en Prinses Maria.

Geen Kinderen

Het huwelijk van Hendrik met Maria heeft helaas maar vijf maanden geduurd. De Prins overleed in Walfardange op 13 januari 1879, aan de gevolgen van mazelen, nadat hij in de stad Luxemburg een bezoek aan een ziekenhuis had gebracht. Hij werd 58 jaar oud. Zowel zijn eerste als zijn tweede huwelijk bleef kinderloos.

Hendrik de Zeevaarder was een van de meest geliefde Oranjes van de negentiende eeuw. Evenals zijn eerste vrouw Amalia werd ook hij bijgezet in de grafkelder van de Oranjes in de Nieuwe Kerk in Delft. Met de trein werd zijn stoffelijk overschot van Luxemburg naar Delft overgebracht. Vanaf het station van Den Bosch was Koning Willem III met de rouwtrein meegereden.

In de uitvaartdienst in Delft, op 25 januari 1879, sprak de hofpredikant, dr. C. E. van Koetsveld van "een der edelste zonen van Oranje". Op de kist werden twee kransen gelegd: een van de weduwe Prinses Maria en een van de marine.

Prinses Maria bleef nog zes jaar in ons land. Zij woonde soms op Soestdijk en soms op het paleis in Den Haag aan het Lange Voorhout. In 1885 trouwde

zij voor de tweede keer, nu met Prins Albert van Saksen-Altenburg. Zij stierf in 1888 in de jeugdige leeftijd van 32 jaar.

Een lijkkrans

Bij de dood van Prins Hendrik hebben verscheidene dichters, in typische negentiende eeuwse retoriek, hun gevoelens geuit.

De dichter W.J. Hofdijk schreef Een lijkkrans op een vorstengraf:

"Een ridder zonder smet of blaam;
Een Prins in daad als woord.
Hij stierf-maar zijn verheven naam
Leeft in zijn arbeid voort". (6)

En een andere dichter, J.J.L. te Kate, sprak zich uit in een in memoriam bij den dood van Prins Hendrik der Nederlanden:

"Wèl onzer, Hendrik! dat wij 't weten,
Gij, waar gij gingt te land ter zee
Naamt op uw tocht twee gidsen meê:
Een vasten Wil een goed Geweten".
"Gij Hendrik: aller welgevallen!
Gij, vreugde en glorie tegelijk
van Hut en Hof, van Arme en Rijk
De steun van honderdduizendtallen".

Ter herinnering aan Prins Hendrik is een penning geslagen naar eèn ontwerp van J.P.Menger. In Amsterdam staat aan de Prins Hendrikkade een borstbeeld van de Prins dat vervaardigd werd door Prof.F.Stracké, hoogleraar aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunst te Amsterdam, die later de Baarnse buitenplaats Eemwijk bewoonde. Hendrik de Zeevaarder heeft ooit gezegd: "Nimmer zal ik ophouden, wat lot mij ook wacht, als een Zoon van Oranje mij boven alles Nederlander te gevoelen". En kenmerkend voor zijn aardige karakter en zijn plichtopvatting is deze uitspraak:

"Het is beter dat men mij teleurstelt, dan dat ik dat anderen doe".

In de geschiedenis van Nederland en in dien van ons vorstenhuis heeft hij een blijvende plaats, als een van de meest sympathieke Oranjes.

H. Bronkhorst.

o-o-o-o

1. W.J.Hofdijk: Willem Frederik Hendrik, Prins der Nederland: Een levensschets. 1890
 2. P.H.Witkamp en Martin Kalff: Prins Hendrik der Nederlanden. Eene levensschets, Amsterdam 1879
 3. Idem
 4. F.J.Herman: Toespraak opgedragen aan Z.K.H.Prins Hendrik der Nederlanden. Utrecht, 1872
 5. De Gooi-en Eemlander. Jrg 1874, juni
 6. W.J.Hofdijk: Een lijkkranen op een vorstengraf, Amsterdam 1879
 7. J.J.L. ten Kate: In memoriam. Amsterdam, 1879
- Met dank aan de medewerkers van het Koninklijk Huiarchief in Den Haag.

1878 Prins Hendrik en Prinses Maria

HERINNERINGEN AAN DE EVACUATIE 1940

Vrijdagmorgen 10 mei 1940: Vader en moeder lopen zenuwachtig heen en weer. Uit de radio komem de nieuwsberichten. De nieuwslezer klinkt ook al opgewonden. Dan allemaal stemmen door elkaar. Moeder huilt en vader doet de radio uit. Ik krijg een kaart opgespeld. Er wordt gebeld. Er staat een taxi van garage Messing voor de deur. Vader en ik worden er ingeladen met een grote koffer, opgerolde dekens en een tas. Waarom gaat moeder niet mee? Ik begrijp het niet..... Ik ben ook maar 8½ jaar oud.

Later is mij alles duidelijk gemaakt. Ik had "Rode Hond", dat was besmettelijk en vader kon niet zo ver fietsen, vandaar die taxi. We werden in Laren bij het kermisterrein uitgeladen. Ieder familie kreeg een plekje op dat terrein toegewezen. Hoe langer vader en ik daar zaten, hoe meer buren arriveerden. Ook de buurkinderen kwamen allemaal, dat was leuk, maar "och heden", ze mochten niet bij me komen, want ik had "Rode Hond". Ofschoon ik allang aan de betere hand was namen ze geen risico, dus ik was taboe!

In de loop van de dag kwam ook moeder met de rest van de buren. Die waren op de fiets gekomen. De dekens die we bij ons hadden kwamen goed van pas, want het was erg koud. Toch had ik weinig last van kou, want ik had thuis dubbel ondergoed, twee truien en twee rokken over elkaar moeten aantrekken. Erg raar... maar goed.... moeder zei, dat het moest.

Het was een groot weld waarop wij zaten en als we naar de w.c. moesten, was er aan de overkant van de straat een garage waar we terecht konden. Het werd een lange dag van wachten en ik wist niet waarop. Aan het eind van de middag werden we opgeroepen en weer in een auto gestopt. Nu reden we maar een klein stukje en vader zei, dat we in Blaricum waren.

We stopten bij een huis waar Fa. Rigter op stond. Een man in uniform deed open; dat uniform bleek later een brandweeruniform te zijn. Een heleboel kinderen staarden ons aan. Hoeveel het er precies waren weet ik niet meer. Ik dacht acht. Inmiddels was moeder ook op de fiets gearriveerd. We kregen ergens een kamertje met ons drieën. Ik moest naar bed maar van slapen kwam niet veel. Ik was totaal van slag. Ik meen ook, dat het in die nacht geweest is, dat er in huis een oorverdovende bel begon te rinkelen, terwijl er buiten reuze dreunen hoorbaar waren. De brandweerman vertrok richting Huizen, we konden boven vanuit het raam zien, dat het richting Huizen brandde. "De zenders zijn opgeblazen", werd er in huis geroepen.

Toen het ochtend was, ging ik de straat op om naar Baarnse buurkinderen te zoeken, die "Rode Hond" was toch al uitgewoed. Geen kind te zien, wel kwamen Pel, Bontekoe, en Reindert Jansen langs. Die gingen op de fiets terug naar Baarn, om wat te halen. Moeder ging mee. 's Middags kwam ze weer terug. Ze had van alles bij zich. Ze vertelde, dat ze met elkaar de Laanstraat waren ingereden en bij Robberse pinda's en appels kregen. Ook bracht ze achter op de fiets een houten gebakskist mee van Radersma met daarin een grote taart met daarop geschreven "Voor Moeder". Het zou die eerste Pinksterdag Moederdag zijn. Ook had ze witte handschoentjes en een bloemenkransje van was meegebracht. Deze attributen waren van mij geweest. Het dochtertje van de familie Rigter deed n.l. eerste Pinksterdag haar eerste H. Communie.

Toen we zondag's naar de kerk gingen droeg ze die spullen.

Ik weet nog, dat het vreselijk vol was in die kerk en, ja hoor, daar waren ook de buurkinderen. Er was gelijk contact en uitwisseling van adressen, waar we elkaar konden vinden, wat natuurlijk ook gebeurde. Van moeder weet ik, dat ze zich voortdurend met dat

grote gezin heeft beziggehouden, om maar nergens anders aan te denken.

De tweede Pinksterdag kwam meneer v. Sitter aan de deur. Hij had nagevraagd waar wij zaten en ons gevonden. Meneer v. Sitter wilde n.l. niet evacueren. Hij bleef in Baarn. Aan ons huis in Baarn grensde zijn tuin, waar hij zijn kippen had lopen. Hij had met vader afgesproken, dat onze konijnen rustig thuis konden blijven en niet naar het Lyceum-sportveld gebracht hoefden te worden, want hij zou ze wel verzorgen. Als hij toch weg zou moeten, zou hij ze in de polder loslaten. Meneer v. Sitter, kwam dus vader vertellen, dat hij het in Baarn griezelig stil vond en dat er grote honden los door het dorp zwierven, dat hij toch maar weggegaan was en de konijnen in de polder bij de Achterweg had losgelaten.

Na een dag of vier mochten we gelukkig weer naar Baarn, want "De oorlog was over"! zeiden ze. Dat gezegde heb ik als kind niet zo goed begrepen, want volgens mij was hij net begonnen.

Toen we weer thuis waren, ging vader zo snel mogelijk naar de polder, om te kijken of de konijnen nog te vinden waren. Ze waren er wel, maar allemaal doodgebeten, waarschijnlijk door die grote honden. Na een paar dagen kregen we ook de huis-sleutel weer terug. Deze hadden we bij het "Blokhoofd" vóór we vertrokken moeten inleveren. Er zat een grote houten label aan met onze naam en ons adres erop. Zolang mijn ouders in dat huis gewoond hebben (tot 1971) kan ik me herinneren, dat die ene sleutel dat houten plankje gehouden heeft. Er verschenen al gauw Duitse soldaten in het dorp, dus het was tóch oorlog. Ik zou bijna veertien zijn als hij weer voorbij was.

R.J.E.Luikinga-Geijtenbeek.

Dagelijks Bestuur van de Historische Kring "Baerne"

Voorzitter : F. Zorn
Secretaris : F. Muts-Snel
Penningmeester : E. v.d. Steeg
Secretariaat : F. Muts-Snel, Gaslaan 41, 3741 WJ
Baarn. Tel. 02154 - 17526.
Ledenadministratie : N. Kuyt-Smit, Van Wassenaerlaan
16, 3742 AH Baarn.

De lidmaatschapskosten van de H.K. "Baerne" bedragen:

f 35,-- per jaar per gezin

f 25,-- per jaar voor een individueel lid

f 12,50 per jaar voor een jeugdlid (14 t/m 18 jaar)

Postadres van de H.K. "Baerne" : Postbus 326
3740 AH Baarn

Bankrekeningnummer : 30.47.28.292

Postbanknummer : 4192133

"Baerne" verschijnt viermaal per jaar.

Losse nummers à f 3,-- verkrijgbaar bij N. Kuyt-Smit,
Van Wassenaerlaan 16, 3742 AH Baarn.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, micro-
film of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de redactie.